

EDUCATIEVE BACHELOR KLEUTERONDERWIJS

Bachelorproef

De beeldhoek:
OPEN EINDE MATERIAAL OP DE
LICHTBAK

Conclusie inclusief reflectie

Om mijn conclusie te starten en vorm te geven blik ik even terug naar het praktijkprobleem.

'Hoe kan ik een beeldhoek ontwerpen waarin de kleuters procesgericht beeldend werken in een rijk basismilieu en waarin ze exploreren en experimenteren met open einde materiaal op de lichtbak?'. Om dit praktijkprobleem te onderzoeken heb ik een literatuurstudie gedaan en antwoorden geformuleerd op de 5x w+h vragen om zo een duidelijk en concreet mogelijke onderzoeksvraag te formuleren.

Hoe kan ik binnen een **rijk basismilieu** een **procesgerichte beeldhoek** met **didactische fiches** ontwerpen waarin de kleuters van de 2de KK zelfstandig en/of begeleid aan de slag gaan met **open einde materiaal** op de **lichtbak**?

BASISMILIEU:

- Wat is een rijk basismilieu bij kleuters?

BEELDEND WERKEN

- Wat is het belang van een beeldhoek binnen het rijk basismilieu?
- Wat is beeld en waarom beeldend werken?
- Hoe ontwikkelt het beeldend vermogen van kleuters 2eKK? (ontwikkelingsniveau)

PROCESGERICHT WERKEN/ CREATIVITEITSONTWIKKELING

- Wat is procesgericht beeldend werken met kleuters?
- Wat is het belang van procesgericht werken?
- Wat is het belang van creativiteitsontwikkeling voor jonge kinderen?

OPEN EINDE MATERIAAL

- Wat is open einde materiaal?
- Welk open einde materiaal is geschikt voor op de lichtbak?
- Kan **kunst** een uitgangspunt zijn om open einde materiaal aan te bieden in de beeldhoek?

DE LICHTBAK MET OPEN EINDE MATERIAAL ALS BEELDHOEK (ontwerp)

- Een lichtbak met open einde materiaal. Welke mogelijkheden zijn er?

Kennis bij kleuterleerkrachten

- Wat is de kennis bij kleuterleerkrachten over procesgericht beeldend werken?
- Zijn leerkrachten al bezig met het procesgericht beeldend werken en welke moeilijkheden ervaren ze hiermee?
- Zijn leerkrachten al veel bezig met open einde materiaal in de kleuterklas?

Een rijk basismilieu in de kleuterklas is zeer belangrijk omdat dat de basis is waar je doorheen het jaar op verder bouwt en op kan terugvallen, het is ook een voorwaarde voor een rijke leeromgeving en maximale ontwikkelingskansen. (Hendriks, A., Joosten, R. & Pxl., z.d.) (Joosten, R. & Pxl., z.d.).

Een rijk basismilieu bij kleuters is een geheel van materialen waartoe kinderen in de loop van de dag vrije toegang hebben, waarmee ze op vele manieren en domeinen actief kunnen zijn en dit met beperkte afhankelijkheid van de begeleiding van de leerkracht (ervaringsgericht werken met kleuters in het basisonderwijs, 2014).

Beeldend werken in de kleuterklas zet kinderen aan tot exploreren, experimenteren en ontdekken en stimuleert de concentratie. Een beeldhoek in een kleuterklas is een standaard hoek: eigen ideeën komen tot uiting, ze kunnen emoties uiten, de motorische ontwikkeling wordt gestimuleerd, de creativiteitsontwikkeling wordt gestimuleerd, Creativiteitsontwikkeling is noodzakelijk bij het procesgericht beeldend werken. Creativiteit is het vermogen om originele oplossingen te bedenken en tot nieuwe ideeën te komen. Die nieuwe ideeën kunnen ontstaan doordat kinderen gaan associëren, verbanden leggen en dingen op een andere manier bekijken. Als het kind ouder wordt neemt de creativiteit af door middel van de ontwikkeling van denkpatronen. Door beeldend aan de slag te gaan in de klas gaan kleuters meer verwoorden (werkjes beschrijven), ze gaan ervaringen en interesses en kennis uiten en ze gaan creatiever waarnemen. (Angelique, J., 2022) (Ruardi, T., 2022). Door procesgerichte beeldactiviteiten in deze hoek durven ze loskomen en krijgen ontdekken een belangrijke plaats, loskomen van bepaalde denkpatronen is vaak een barrière in de beeldhoek. (Claes, F., 2020). Procesgericht beeldend werken richt zich vooral op de kwaliteit van het scheppende proces. Men gaat ervan uit dat een kind zich beeldend authentiek ontwikkelt door het goed doorlopen van het creatieve vormgevingsproces. (Van Onna, J., Jacobse, A., 2021) Het is dus vooral van belang hoe de kleuter het beeldend

proces doormaakt. Ook hun eigen vormgevingsproces wordt gestimuleerd waardoor ze zelf hun ideeën gaan creëren. Tijdens het proces doen ze spelenderwijs kennis en ervaringen op.

Tegenover procesgericht werken staat productgericht werken. Deze manier van werken is gericht op het eindresultaat. Hierbij bestaat het gevaar dat alle werkjes hetzelfde gaan zijn, dat de kleuters te weinig ruimte krijgen en ze weinig tot geen eigen keuzes mogen maken. Bovendien kunnen ze zo niets zelf ontwerpen en hun eigen emoties en gevoelens uitdrukken. Tijdens een beeldactiviteit of het creatief werken in een beeldhoek richt je je als leerkracht dus beter op het creatieve proces, waarbij de handelingen en het proces dat die leerling doorlopen heeft centraal staan. Natuurlijk betekent het niet dat het product niet meer belangrijk is. Het product is een beloning voor de inspanning van het kind en het werk wat het kind geleverd heeft.

Als basismateriaal heb ik open einde materialen aangeboden. Open einde materiaal is materiaal dat voor meerdere doeleinden gebruikt kan worden. Het zijn dus losse onderdelen en voorwerpen waarmee de kleuters nieuwe voorwerpen kunnen maken, kunnen verplaatsen, kunnen combineren of er iets nieuws van kunnen maken. De kleuters mogen zelf hun spel vormgeven door met die materialen te experimenteren. Veel soorten open einde materialen bevatten basisvormen die je in de kleuterklas veel terug vindt zoals een cirkel, een streep, een driehoek, een vierkant, Met deze vormen kunnen de kleuters veel maken, van landschappen tot mannetjes en gezichten. (Weterings, A., & Plamper, S., 2019) (Van Aken, L., 2019)

Je hebt verschillende soorten open einde materialen zoals restmaterialen (dopjes, wc rolletjes, plasticen flessen), natuurlijke materialen (bloemen, stenen, takken), huishoudelijke materialen (water, pasta, rijst), aangekochte creamaterialen (pompons, wattenstaafjes, ijscostokjes) en verbindingsmaterialen (touw, plakband, lijm). (Weterings, A., & Plamper, S., 2019)

Met open einde materialen stimuleer je de verbeeldingskracht, de creativiteit, de fantasie en het inbeeldingsvermogen, het abstract denken, het ontwikkelingsgericht denken, het probleemoplossend denken, stimuleer je het linken leggen tussen voorwerpen, je stimuleert het zelfstandig spelen en werken, je stimuleert de taalontwikkeling door het communiceren over hun ideeën, je stimuleert de ontwikkeling van motoriek, Spelen met open einde materialen heeft dus zowel op cognitief als op fysiek vlak voordelen.

De landschapsarchitect Simon Nicholson (1971) formuleert de theorie als volgt: "De mate van vindingrijkheid, creativiteit en ontdekkingen die een omgeving uitlokt is afhankelijk van het aantal en het soort variabelen in die omgeving."

Een lichttafel of lichtbak is een houten bak of plaat met een lichtdoorlatende bovenkant. In de bak of plaat zitten lampjes die naar boven schijnen en de bovenkant verlichten. Op de lichttafel kunnen kinderen spelen met licht, ze oefenen hierdoor spelenderwijs met licht, donker, donkerder, kleuren, schaduwen, vormen en materialen in verschillende groottes. Hun betrokkenheid is meestal heel groot omdat de plaat die licht geeft een zintuiglijke beleving is. Voor jonge kleuters maar ook voor oudere zijn die zintuiglijke stimulansen heel belangrijk, ze houden van zintuiglijke spelletjes. Omdat de lichtbak een lichtdoorschijnende plaat heeft zijn doorschijnende en gekleurde voorwerpen het leukst om mee te werken en te spelen maar natuurlijk zijn ook andere materialen geschikt. (Van Aken, L., 2019) (Spadt, .z.d.)

Een uitgangspunt van een procesgerichte beeldhoek met open einde materiaal kan een specifieke kunststroming of kunstenaar zijn. Zoals bijvoorbeeld kunstenaar Victor Nunes, hij werkt vooral met een fenomeen dat 'pareidolia' noemt. Pareidolia is een fenomeen waardoor je hersenen vlot linken kunnen leggen en zo dingen kunnen herkennen in voorwerpen en dergelijke. (Bv. gezichten zien in alledaagse objecten). Hij maakt volledige kunstwerken gebaseerd op dit fenomeen waarbij hij die alledaagse voorwerpen combineert met eenvoudige illustraties om er speelse taferelen van te maken. Zijn kunstwerken nodigen ons uit om creatiever te kijken en de wereld op een andere manier te bekijken. Bekende kunstwerken van hem zijn: Popcornfaces, Walnutfaces, Fun with pretzels,

Er is dus een duidelijke link met Victor Nunes en open einde materiaal. Met de kunstwerken van Nunes kan je dus zeker aan de slag binnen de beeldhoek. (Nunes, V., 2020) (*Victor Nunes - Faces*, 2014) (Dovas, 2022)

Een andere interessante kunststroming is Land Art. Land Art kunstwerken kun je herkennen aan de geometrische vormen in het landschap of het gebruik van natuurlijke materialen zoals stenen, takken en bladeren en ook door het gebruik van natuurverschijnselen. Veel Land Art kunstwerken zijn maar tijdelijk zichtbaar en worden na een tijdje door de natuur overgenomen waardoor ze langzaam verdwijnen. Zoals bijvoorbeeld een tekening in het zand of het werken met eb en vloed. Om de kunstwerken toch te kunnen bewaren en te kunnen tentoonstellen worden er vaak foto's van gemaakt. Een bekende Land Art kunstenaar is Andy Goldsworthy, hij gebruikt vooral veel natuurlijke open einde materialen zoals stenen, stokjes, bladeren, ... de link tussen deze kunststroming en open einde materiaal kan je dus leggen waardoor je Land Art als uitgangspunt kan nemen voor een beeldhoek. (Baaij, J. de., 2021) (Tate, .z.d.) (Danius, D., 2023) (*Andy Goldsworthy | Domaine de Chaumont-sur-Loire*, 2016)

De kunstenaar Pablo Ruiz Picasso is ook een prikkelend uitgangspunt om met open einde materiaal aan de slag te gaan. Picasso was een Spaanse schilder, een beeldhouwer, een graficus, een keramist en een theaterontwerper. Picasso staat bekend als medeoprichter van de kubistische beweging, de uitvinding van geconstrueerde beeldhouwkunst, de mede-uitvinding van collage kunst, en voor vele diverse stijlen. Je kan met open einde materialen dus ook de link naar Picasso leggen door collages te maken of gekke gezichten. Picasso kan dus zeker een inspiratiebron en uitgangspunt zijn. (Wikipedia contributors., 2022) (Cedar Tree Montessori Preschool, 2022)

Dus ja, kunst kan een uitgangspunt zijn om open einde materialen aan te bieden in de beeldhoek, je kan er kunststromingen en kunstenaars aan linken en je kan er heel wat inspiratie uit halen.

Dus om te kunnen antwoorden op mijn onderzoeksvraag over hoe ik binnen een rijk basismilieu een procesgerichte beeldhoek met didactische fiches ontwerp waarin de kleuters van de 2de KK zelfstandig en/of begeleid aan de slag gaan met open einde materiaal op de lichtbak, heb ik vooral naar veel bronnen onderzoek gedaan en een beeldhoek gecreëerd in de vorm van een multifunctionele kast waarin ik procesgericht werken, open einde materiaal en de lichtbak centraal heb gezet.

Kritische blik op het proces

Om kritisch te kunnen kijken naar het eindproduct wil ik even terugblikken op de beginfase van mijn bachelorproef. Als eerste moesten we een thema kiezen en omdat beeld me erg interesseert stond dit bovenaan mijn lijstje. De motivatie om er mee aan de slag te gaan was er onmiddellijk. Ik heb samen met mevrouw Peeters gebrainstormd en we zijn samen tot een onderwerp gekomen namelijk een procesgerichte beeldhoek met open einde materiaal op de lichtbak. Met dit onderwerp ging ik een grote uitdaging aan omdat dit voor mijn mentor vernieuwend was. De nieuwe waarde van mijn onderwerp en voor mijn stageklas was voor mij van belang.

Procesgericht beeldend werken in een beeldhoek met open einde materialen op de lichtbak was dus voor mijn mentor nieuw. Ze had het wel al eens geprobeerd maar uiteindelijk wist ze niet zo heel goed wat ze er mee moest doen. Belangrijk vond ik om haar en ook andere leerkrachten te inspireren en te motiveren om met deze nieuwe uitdaging aan de slag te gaan. Omdat het een mobiele beeldhoek wordt kan deze ook ingezet en geruild worden met andere klassen. De voorstelling van mijn onderwerp aan de directie leverde op dat ik op een personeelsvergadering mijn ontwerp heb kunnen voorstellen.

Om te kunnen antwoorden op mijn onderzoeksvraag heb ik een literatuurstudie gedaan, een observatie, een enquête en een interview. Tijdens het verzamelen en analyseren heb ik verschillende bronnen gebruikt. Maar ik heb vooral veel informatie gehaald uit het handboek 'Begrijpen met je handen' van Weterings en Plamper, dit handboek was mijn leidraad doorheen het onderzoek en dus mijn hoofdbron. Tijdens dit proces werd ik heel goed begeleid door de lectoren die uitleg hierover gaven, mijn promotor en mijn mentor. Van mijn promotor kreeg ik extra bronnen aangeboden waarmee ik mijn literatuurstudie kon verdiepen. Dankzij mevrouw Peeters kreeg ik de kans om een interview te doen met een experte in beeldend werken met open einde materialen. Zij heeft me samen met mevrouw Peeters veel inspiratie en informatie gegeven en nog meer motivatie om met mijn bachelorproef aan de slag te gaan en er iets vernieuwends en creatiefs van te maken waar ik hun toch dankbaar voor ben. Ik had nog meer interviews kunnen afnemen van scholen die expertise hebben over dit onderwerp. Hier had ik meer op kunnen inzetten. Bovendien liggen er nog kansen in het contacten leggen met scholen in het buitenland omdat uit mijn literatuurstudie blijkt dat open einde materiaal ook in andere landen in de kleuterklassen aan bod komen.

Vanuit de kennis die ik heb opgedaan uit de literatuurstudie en vanuit de informatie uit de enquête en het interview kon ik antwoorden formuleren op mijn deelvragen en overgaan naar de stap waar ik erg naar uitkeek: het ontwerpen. Het formuleren van mijn ontwerpeisen zijn voortgevloeid uit deze opgedane kennis. Het creatieve ontwerpproces kon beginnen: een schets van de multifunctionele beeldkast met didactische lesfiches. Vanaf dat moment ging het werken aan de bachelorproef vlotter en vond ik het ook leuker omdat ik nu echt creatief aan de slag kon gaan. Na het uittesten tijdens mijn stageperiode en het verbeteren na observaties en reflecties stond mijn definitieve multifunctionele kast in de procesgerichte beeldhoek in de klas en was ik tevreden en blij met het resultaat. De doelgroep tweede kleuterklas was een geschikte leeftijd om mee aan de slag te gaan, hen te prikkelen, uit te dagen en te inspireren om met open einde materialen aan de slag te gaan. Het lijkt me ook interessant om de kast eens te verplaatsen naar de derde kleuterklas om te kijken hoe deze doelgroep met de materialen aan de slag gaat en hoe ik vervolgens na observatie de materialen en de didactische fiches nog verder kan uitbreiden, aanpassen en verrijken en eventueel nog spelmogelijkheden kan toevoegen. Dit lijkt me een boeiende uitdaging voor de toekomst.

Het ontwerp van mijn bachelorproef is dus een procesgerichte beeldhoek met een meubel in de vorm van een multifunctionele kast geworden. In de kast zitten open einde materialen waar de kleuters zelfstandig mee aan de slag kunnen gaan en op de kast ligt een lichtbak die ze gebruiken in hun spel en creaties. Om de kleuters te stimuleren in het maken van eigen ontwerpen heb ik inspiratiefiches voorzien die ik aan vlaggenlijnen kan ophangen en bijgevolg dus inspiratiebronnen kunnen zijn. Uit mijn literatuurstudie is gebleken dat de kunststroming Land Art, de kunstenaar Picasso en Victor Nunes een link hebben met open einde materialen. Ze vormen een perfect uitgangspunt om met deze materialen aan de slag te gaan. Tijdens mijn stage heb ik deze kunstzinnige beeld activiteiten uitgetest maar als ik terugblik was er ruimte voor meer. Door de SWOT analyse en het gesprek met de mentor en promotor na de testfase heb ik extra aanpassingen gedaan: gekozen voor meer duurzame materialen en meer speelruimte voorzien.

Ik heb een kans laten liggen om meer te werken met de Grimmer methode en de gedragspatronen van deze methode: verbinden, bevatten, kernen en lijnen volgen, begrenzen, bedekken, grenzen overschrijden, oriënteren, positioneren, draaien, bewegingsbaan volgen, transformeren, verplaatsen. Hierrond had ik de kleuters nog meer kunnen observeren. Dit kan ik in de toekomst zeker wel nog meenemen. Natuurlijk heb ik de Grimmer methode wel geïntegreerd in het maken van de hoekenfiche en het brainstormen over het materiaal en de kast. Door aan de slag te gaan met mijn bachelorproef, onderzoek te doen, dingen uit te testen en te reflecteren heb ik veel bijgeleerd over mijn rol als leerkracht maar heb ik ook mijn persoonlijk groeiproces zien evolueren. Door dit uitdagend proces heb ik me kunnen verdiepen in de literatuur en veel bijgeleerd over het rijk basismilieue, het procesgericht beeldend werken, open einde materiaal, de lichtbak, de creativiteitsontwikkeling, Open einde materiaal was niet heel nieuw voor mij omdat ik er doorheen de opleiding al kennis mee had gemaakt. Het doelgericht toepassen en in de praktijk werken met deze materialen in de procesgerichte beeldhoek was voor mijn mentor en mij wel nieuw. Vooral de kleuters vonden het een boeiende ontdekkingstocht. De vernieuwende waarde voor de leerkrachten en de directie liet zich blijken uit de voorstelling tijdens de personeelsvergadering. Het aftoetsen van de ontwerpeisen en het ontwerp met mijn experte zou nog een meerwaarde geweest zijn. Ik had graag mijn opgedane expertise met haar gedeeld zodat we samen konden leren van en met elkaar. Ik plan een moment in de toekomst om deze ervaringen uit te wisselen en hier verder op in te zetten.

Door het doelgericht observeren van spelende en creërende kleuters in mijn beeldhoek heb ik de meerwaarde ontdekt van dit ontwerp. Het heeft de creativiteitsontwikkeling van de kleuters geprikkeld zoals o.a. het associatief en probleemoplossend denken. Bovendien zijn het leren associëren, ruimte voor eigen inbreng, fantasie en de motorische ontwikkeling aan te stippen ontwikkelingsgebieden. Door deze ervaring ben ik gegroeid in mijn basiscompetenties als leerkracht, en ben ik wel dankbaar voor deze kans.

Rol 1: Begeleider

Om een procesgerichte beeldhoek te ontwerpen heb ik observaties gedaan om de beginsituatie van de kleuters te kunnen achterhalen. Zo kon ik rekening houden met deze informatie voor het ontwerp en om ontwerpeisen op te stellen. Tijdens het uittesten van de beeldhoek en de activiteiten hield ik altijd rekening met de beginsituatie. Na 2 weken stage ben ik in overleg gegaan met mijn mentor en promotor om nog enkele dingen aan te passen aan de hoek en heb ik zelf kritisch gereflecteerd over wat ik nog kon verbeteren. Ik heb enkele begeleide activiteiten gedaan in deze hoek waarbij ik probeerde niet te veel te sturen en vooral de kleuters zelf met ideeën te laten komen en hen te laten exploreren en experimenteren met de materialen. Ik observeerde om de vooropgestelde doelen zo goed mogelijk te kunnen nastreven. Maar vooral het vrij spel stond centraal, waarin ze zelfstandig aan de slag konden gaan en de vrijheid kregen om hun eigen creaties te maken met het open einde materiaal op de lichtbak. Tijdens stage was ik de begeleider in het prikkelen van hun creativiteitsontwikkeling, fantasie, het spelen met de open einde materialen op de lichtbak en probeerde ik hen zoveel mogelijk te stimuleren en nieuwsgierig te maken om met de materialen aan de slag te gaan en deze te exploreren en ermee te experimenteren (onderzoekend en ontdekkend leren).

Rol 2: Opvoeder

Voor mijn ontwerp heb ik een beeldhoek ontworpen waarin ik ook als ontwerper de veiligheid centraal zet. Dit omdat kleuters veilig met het materiaal moeten kunnen spelen. Door het aanbod van verschillende materialen heb ik diversiteit kunnen brengen in deze hoek waardoor elke kleuter met materiaal aan de slag kan gaan met wat hij/zij leuk vindt. Doordat ik een aantal keer ben gaan meespelen verhoogde ik de betrokkenheid omdat ze zagen dat ik leuke dingen kon creëren en zij dat ook wilden doen. In deze hoek moesten de kleuters zelfstandig de materialen nemen en terug opruimen wanneer het wekkertje afging, zo kon ik de zelfstandigheid en verantwoordelijkheid bij de kleuters stimuleren. Wat ik wel jammer vind is dat ik niet zo vaak dieper ben ingegaan op de foto's die ik heb gemaakt van hun creaties, als ik nog meer tijd had gehad tijdens stage had ik hier zeker nog meer op kunnen inzetten zodat er meer ruimte was voor talige interacties.

Rol 3: Inhoudelijk expert

Tijdens mijn bachelorproef proces heb ik mij verdiept in procesgericht beeldend werken, open einde materialen, de lichtbak en het ontwerpen van een beeldhoek in de kleuterklas. Dit heb ik gedaan door een literatuurstudie te doen en een enquête te nemen met de kleuterleerkrachten van de stageschool. Ik heb een interview gedaan met een experte waar ik veel informatie uit gehaald heb en wat een echte meerwaarde was voor mijn onderzoek. Ik ben meer te weten gekomen over de verschillende open einde materialen en de mogelijkheden hiermee en ook de combinatie met de lichtbak vond ik wel verassend en uitdagend. Ik heb meer bijgeleerd over kunstenaars en kunststromingen en over hoe je deze in de kleuterklas kan inzetten als inspiratiebron in combinatie met open einde materiaal. Ik heb veel bijgeleerd over de visie, ideeën en tips die ik kreeg van mijn promotor in het inhoudelijke proces waarvoor ik haar wel dankbaar ben. Tijdens het uitwerken van de activiteiten en het ontwerp van de beeldhoek hield ik rekening met de vakdidactische beeldende principes en de didactiek van vrij spel (rijk basismilieu).

Rol 4: Organisator

Voor de beeldhoek heb ik een basisfiche voorzien, doorheen stage heb ik aan de hand van het thema verrijkingen aangebracht en enkele begeleide activiteiten gepland om de betrokkenheid te stimuleren voor deze hoek en vanuit observatie verrijkingsideeën aangebracht. Ook heb ik rekening gehouden met de veiligheid bij het uitwerken van de hoek en de materialen. Na observatie heb ik de speelruimte vergroot omwille van klasmanagement en enkele materialen aangepast.

Rol 5: Innovator

Tijdens mijn proces heb ik vaak kritisch gereflecteerd om mijn eigen proces en het ontwerp te verbeteren. Zo heb ik ondervonden dat er te weinig speelruimte was, extra materialen aangeboden moesten worden, spelimpulsen moesten gegeven worden om de betrokkenheid in de beeldhoek te verhogen. Mijn mentor wist wel al wat open einde materialen waren maar ze wist niet goed hoe ze dat kon aanpakken en wat de mogelijkheden daarvan waren. Het aanbod dat ik ontworpen heb was dus nieuw voor haar en voor de kleuters en dan vooral ook de combinatie met de lichtbak en enkele vernieuwende open einde materialen. Ook tijdens het voorstellen van mijn bachelorproef aan de kleuterleerkrachten konden zij inspiratie halen uit de verschillende open einde materialen die ik liet zien en zagen ze ook wel in dat een procesgerichte beeldhoek met open einde materiaal veel voordelen heeft en een echte meerwaarde is voor in de klas. Door deze uitdaging (voorstellen tijdens een personeelsvergadering) ben ik wel gegroeid in deze rol door de kleuterleerkrachten en directie te inspireren. Doordat procesgericht werken centraal staat mocht ik tijdens begeleide activiteiten niet te veel sturen zodat kleuters met eigen ideeën kwamen maar heb ik de kleuters zoveel mogelijk proberen te inspireren.

Rol 7: Lid van het schoolteam

Bij het begin van de bachelorproef ben ik met het onderwerp naar mijn mentor gegaan en hier reageerde ze heel positief op, daarna hebben we een driehoeksgesprek gehad met mijn mentor en mijn promotor mevrouw Peeters. Zo konden we het onderwerp van mijn bachelorproef checken en verdiepen en uitbreiden. Ook heb ik tijdens mijn stage een presentatie mogen geven voor de kleuterleerkrachten en directie, ik heb hen uitleg gegeven over mijn bachelorproef en ik heb hen kunnen inspireren met de voordelen, de meerwaarde en de voorbeelden van open einde materialen.

Rol 8: Partner van externen

Om meer praktijkgerichte informatie te krijgen die niet alleen uit de literatuur komt heb ik een interview gedaan met een experte. Dit is een zeer belangrijke, leerrijke en vooral inspirerende bron geweest voor mijn onderzoek. Dankzij haar praktijkgerichte aanpak en kennis over het onderwerp heb ik veel kennis gekregen en motivatie om hiermee aan de slag te gaan. Als ik meer tijd had gehad dan zou ik meer expertise raadplegen en meer interviews doen met mensen en leerkrachten die hiermee in het werkveld actief bezig zijn.

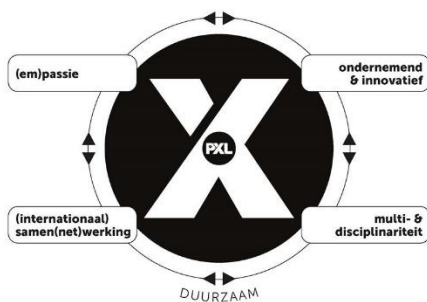
Rol 10: Cultuurparticipant

Voor het raadplegen van de bronnen rond kunst en de verschillende kunststromingen en kunstenaars, mogelijkheden om kunst met open einde materiaal en de lichtbak te combineren heb ik de cultuurliteratuur geraadpleegd. Zo heb ik mijn kennis rond kunst uitgebreid en verdiept.

Rol 11: De ondernemingsgezinde leraar

Om mijn bachelorproef tot een goed einde te brengen heb ik veel steun gehad van mijn promotor en van mijn ouders waarvoor ik dankbaar ben. Door de goede ondersteuning en feedback van mijn promotor heb ik kunnen doorzetten tot aan het einde van mijn bachelorproef. Ik heb bij de start van mijn bachelorproef voor dit thema gekozen omdat ik mijn creativiteit hierin kwijt kon en daarom was ik zo blij dat ik met dit thema aan de slag kon gaan en al mijn creativiteit en fantasie in dit proces en product kon steken. De beeldhoek met open einde materiaal is een origineel idee en was vernieuwend voor de mentor en de kleuters. Door de grote interesse voor dit thema was mijn doorzettingsvermogen wel groot en sta ik achter mijn werk. Ook tijdens mijn presentatie voor de kleuterleerkrachten nam ik mijn verantwoordelijkheid en initiatief om een presentatie te maken en om mijn idee te verdedigen, uit te leggen en de kleuterleerkrachten te inspireren. Doorheen het jaar heb ik de verantwoordelijkheid genomen om afspraken te maken met mijn promotor en elke deadline op te volgen (zie Epos). Zo heb ik voor mijn stageschool de verantwoordelijkheid genomen om het ontwerp uit te testen en dit tot een goed einde te brengen. Ik heb initiatief getoond door een infoboekje te maken waarin informatie staat, suggesties van open einde materialen, themamaterialen en nog zoveel meer. Tijdens stage heb ik mij flexibel opgesteld om de beeldhoek aan te passen na observatie, bij een thema of bij feedback. Na stage had ik het soms wel moeilijk om door te zetten en de conclusie te schrijven, vooral omdat mijn concentratie soms weg viel. Maar ik heb toch doorgezet om mijn conclusie te schrijven en af te maken. Omdat ik tijdens stage veel verschillende thema's had kwam er toch een beetje flexibiliteit bij het proces kijken, zo verrijkte ik het basismilieu met dit thema en zorgde ik voor extra materialen om de betrokkenheid bij de kleuters hoog te houden.

X factor

De X-factor is een combinatie van passie, ondernemend en innovatief zijn, multi inzetbaarheid en (internationaal) samen(net)werken. Ook duurzaamheid komt aan bod binnen deze X-factor. Hier heb ik aandacht aan besteed tijdens het ontwerp en bij de aanpassingen na de eerste 4 weken. Zo heb ik de verdeelbakjes duurzamer gemaakt als zowel de vlagjes en inkleding van de kast. Ik ben vooral blij dat ik met dit thema aan de slag mocht gaan omdat ik zo mijn passie kon tonen (creativiteit en beeldend werken). Die passie heeft mij doorzettingsvermogen, energie en veel zin gegeven om aan dit proces te beginnen en hierover meer te leren en om zo mijn kennis te verbreden en te verdiepen. Zo heb ik anderen kunnen inspireren en overtuigen van de vele mogelijkheden en voordelen die

open einde materiaal biedt. Tijdens het verzamelen en analyseren van informatie heb ik een interview gedaan met een experte en ben ik in dialoog gegaan met haar en heb ik vooral veel naar haar geluisterd en haar ideeën inspireerden mij om het geheel doelgericht te gaan uitwerken.

Om meer feedback te krijgen op mijn bachelorproef heb ik deze voorgesteld tijdens een personeelsvergadering op mijn stageschool en heb ik initiatief genomen om een power point te maken. Om de bachelorproef meer inhoud te geven heb ik enkele didactische fiches ontworpen en ook initiatief genomen om een infoboekje te maken waar uitleg in staat over open einde materiaal en de lichtbak en enkele suggesties worden gegeven naar open einde materialen. Zo krijgen de studenten die aan de slag gaan met de didactische fiches achtergrondinformatie mee waardoor hun kennis wordt verdiept en ze geïnspireerd worden. Voor mijn bachelorproef heb ik veel samengewerkt met mijn promotor, dit vond ik een fijne samenwerking waar ik veel uit geleerd heb. Als ik meer tijd had gehad dan zou ik meer samengewerkt hebben met externe partners en interviews gedaan hebben met leerkrachten in het buitenland waar ze al meer werken met open einde materialen. Om mijn bachelorproef af te krijgen had ik wel discipline en doorzettingsvermogen nodig want de laatste loodjes wogen echt het zwaarst.

Vooruitblik

In de toekomst wil ik zeker nog meer werken rond open einde materiaal en ga ik mijn beeldhoek/ kast nog vaker gebruiken en misschien later wanneer ik een vaste klas heb deze als vaste hoek in mijn klas houden. Ik zou graag ook mijn kast in een andere klas/ leeftijd willen uittesten om zo te kijken hoe zij daarop inspelen en om hieruit nog meer inspiratie te halen om het algemene basismilieu aan te passen. Open einde materiaal en de lichtbak bevat nog veel mogelijkheden die ik in de toekomst nog verder wil onderzoeken en uittesten. Ook zou ik graag eens naar scholen in het buitenland gaan om daar te kijken hoe ze rond open einde materialen werken, ik las hierover enkele internationale artikels. En hun visie daarrond te ontdekken om deze in te zetten in mijn klas. Kortom, deze kast en de materialen bevatten nog veel mogelijkheden en ik heb nog diverse ideeën die ik nog niet verkend of uitgetest heb en waarmee ik nog aan de slag kan gaan. De kast kan ik zelf ook nog aanpassen waardoor ik nog meer mogelijkheden krijg en ik ook leergebied overschrijdend bijvoorbeeld naar de wiskunde hoek toe kan werken en de kast dus nog multifunctioneler kan worden.

Literatuurlijst

- And Next Comes L. (2014, 1 februari). *100+ Light Table Activities for Kids*. And Next Comes L - Hyperlexia Resources. Geraadpleegd op 3 januari via, <https://www.andnextcomesl.com/2014/02/100-light-table-activities.html>
- Andy Goldsworthy | Domaine de Chaumont-sur-Loire. (2016). *Domaine de Chaumont-sur-Loire*. Geraadpleegd op 7 februari 2023, van <https://domaine-chaumont.fr/nl/centrum-voor-kunst-en-natuur/archief/kunstseizoen-2016/andy-goldsworthy>
- Angelique, J. (2022, 30 november). *Beeldende vorming met kleuters*. Groep1-2. Geraadpleegd 27 december 2022 via, <https://www.groep1-2.com/post/vrije-expressie-versus-productgericht-werken>
- Baaij, J. de. (2021, 10 september). *Kunstgeschiedenis: Land Art*. KunstVensters. Geraadpleegd op 5 januari 2023 via, <https://kunstvensters.com/2017/12/30/kunstgeschiedenis-land-art/>
- Cedar Tree Montessori Preschool. (2022, 24 maart). *Loose Parts Play & Picasso and Cubism*. Facebook. Geraadpleegd op 5 januari 2023, van <https://www.facebook.com/groups/LoosePartsPlay/posts/5241621685859409/>
- Claes, F. (2020, januari 29). *Pleidooi voor een vrije crea-hoek*. Kleutergewijs. Geraadpleegd op 16 november 2022 via, <https://kleutergewijs.wordpress.com/2020/01/29/pleidooi-voor-een-vrije-crea-hoek/>
- Crul, K. & Oetang. (2018). *De kleine zeppelin: Kunstzinnig werken met kleuters*. Pelckmans Pro.
- Danius, D. (2023, 20 januari). *Magical Land Art By Andy Goldsworthy*. Bored Panda. Geraadpleegd op 7 februari 2023, van https://www.boredpanda.com/land-art-andy-goldsworthy/?utm_source=google
- Dovas. (2022, 27 maart). *Everyday Objects Turned Into Playful Illustrations by Victor Nunes*. Bored Panda. Geraadpleegd op 5 januari 2023, van https://www.boredpanda.com/everyday-object-art-faces-victor-nunes/?utm_source=google
- Gowrie Marketing. (z.d.-b). *Understanding Loose Parts Play*. Gowrie. Geraadpleegd 2 januari 2023 via, <https://www.gowriensw.com.au/thought-leadership/loose-parts-play>
- Hendrixx, A., Joosten, R. & Pxl. (z.d.). *4. PO2_rijk basismilieu uitwerken rijk basismilieu*. Geraadpleegd op 27 december 2022. [Presentatieslides; PowerPoint]. Blackboard.
- Jocelyn. (2021, 28 december). *Vijf redenen waarom creativiteit belangrijk is voor kinderen* – Studio Jocelyn. Geraadpleegd 3 januari 2023 via, <https://www.studiojocelyn.nl/vijf-redenen-waarom-creativiteit-belangrijk-is-voor-kinderen/>
- Joosten, R. & Pxl. (z.d.). *PDK spel en spelontwikkeling jongste kind theoretisch kader_BB 2021_2022*. Geraadpleegd op 27 december 2022. [Presentatieslides; PowerPoint]. Blackboard.
- Josan, J. (2020, 24 oktober). *Open einde speelgoed en spelmateriaal zorgt voor eindeloos speelplezier*. The Millennial Mom. Geraadpleegd op 2 januari 2023 via, <https://www.goodgirlscompany.nl/open-einde-speelgoed-loose-parts-play/>
- KlasCement info@klascement.net. (2022a, mei 31). *KlasCement Leermiddelennetwerk*. KlasCement. Geraadpleegd op 5 januari 2023, van <https://www.klascement.net/lesmateriaal?q=Picasso>
- KlasCement info@klascement.net. (2022, 31 mei). *Pablo Picasso en het kubisme: Lesidee*. KlasCement. Geraadpleegd op 5 januari 2023 via, <https://www.klascement.net/downloadbaar-lesmateriaal/155211/pablo-picasso-en-het-kubisme-lesidee/?previous>
- Nunes, V. (2020). *Wat zie jij?* (eerste druk)
- Redactie Leraar24. (2022, 15 augustus). *Procesgericht cultuuronderwijs vergroot beeldend vermogen kleuters*. Leraar24. Geraadpleegd op 16 november 2022 via, <https://www.leraar24.nl/70114/procesgericht-cultuuronderwijs-vergroot-beeldend-vermogen-kleuters/>

Ruardi, T. (2022, 21 april). *Waarom is creativiteit in de klas zo belangrijk?* Meester in Kunst. Geraadpleegd op 2 januari 2023 via, <https://meesterinkunst.nl/waarom-is-creativiteit-in-de-klas-zo-belangrijk/>

Schasfoort, B., Peeters, E., & Pxl Education. (2016). *Samenvatting Beeldonderwijs en didactiek. Muzische vorming B: Beeld creativiteit* [Word-document].
(Bron: Ben Schasfoort, *Beeldonderwijs en didactiek*, Wolters Noordhoff Groningen, 2007 p.255-268)

Spadt. (z.d.). *Een lichttafel, het gebruik in de klas* - Spadt, educatief speelgoed. Geraadpleegd 2 januari 2023 via, <https://spadt.be/nl/blog/een-lichttafel-het-gebruik-in-de-klas>

Speelbank. (z.d.). *Procesgericht werken*. Speeltip. Geraadpleegd 16 november 2022 via, <https://www.speelbank.be/pdf/Speeltip-Procesgericht-werken-0-3.pdf>

Tate. (z.d.). *Land art*. Geraadpleegd op 5 januari 2023 via, <https://www.tate.org.uk/art/art-terms/l/land-art>

Van Aken, L. (2019, december 20). *Loose parts: voorbeelden van open einde materiaal en speelgoed*. mamaliefde. Geraadpleegd op 2 januari 2023, van <https://www.mamaliefde.nl/loose-parts-open-einde-materiaal-speelgoed-voorbeelden/>

Van Aken, L. (2019, 23 januari). *Spelen met een lichttafel; materialen en activiteiten voor kleuters*. mamaliefde. Geraadpleegd op 2 januari 2023, van <https://www.mamaliefde.nl/lichttafel-materialen-kleuters-maken/>

Van Faassen, H. (z.d.). *Beeldend vermogen; creativiteit van kinderen*. Taalvorming en taaldrukken. Geraadpleegd op 4 januari 2023 via, <https://www.taalvormingentaaldrukken.nl/AT/AT102.htm>

Van Faassen, H. (z.d.). *Het beeldend vermogen van kinderen; taalvorming en taalonderwijs*. Taalvorming en taaldrukken. Geraadpleegd op 4 januari 2023 via, <https://www.taalvormingentaaldrukken.nl/AT/AT703EB02.htm>

Van Onna, J., Jacobse, A. (2021) *Laat maar zien: een procesgerichte didactiek voor beeldend onderwijs*. 6de druk. Houten: Wolters Noordhoff

Victor Nunes - Faces. (2014, 24 januari). Geraadpleegd op 5 januari 2023 via, <http://coolinary.blogspot.com/2014/01/victor-nunes-faces.html>

Weterings, A., & Plamper, S. (2019). *Begrijpen met je handen: Een andere kijk op kind en creativiteit*
(Herziene, vierde druk). Bohn Stafleu van Loghum.

Wikipedia-bijdragers. (2022, 1 november). *Beeldende kunst*. Wikipedia. Geraadpleegd op 2 januari 2023 via, https://nl.wikipedia.org/wiki/Beeldende_kunst

Wikipedia contributors. (2022, 27 december). *Pablo Picasso*. Wikipedia. Geraadpleegd op 5 januari 2023, van https://en.wikipedia.org/wiki/Pablo_Picasso

10 Sporen van ontwikkeling. (2008). [Online pdf]. *In Samenvatting laat maar zien*. Noordhoff uitgevers. Geraadpleegd op 4 januari 2023 via, http://hoadd.noordhoff.nl/sites/7344/_assets/9789001702335s_10.pdf